

СЕКЦІЯ 8

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

*Басманова Аліна Станіславівна,
студентка 3 курсу, спеціальність 281 «Публічне
управління та адміністрування», кафедра публічного
управління, менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму НУБІП України*

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ В УКРАЇНІ

Анотація. Державний службовець частіше за інших громадян в змозі опинитися в ситуації, де конфлікт інтересів є реальним і значимим, в результаті чого може постраждати неупередженість думок і з'являється спокуса або мотив забезпечити власні, а не державні інтереси.

Конфлікт інтересів є складовою корупції, а також більшості корупційних, у тому числі кримінальних, правопорушень.

Неналежне врегулювання конфліктів між приватними інтересами та державними обов'язками службових осіб, так само як і порушення встановлених антикорупційним законодавством заборон та обмежень, стає джерелом корупції.

Таким чином, запровадження ефективних систем запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та їх належне застосування є важливим заходом запобігання корупції в цілому та корупційним правопорушенням зокрема.

Стрімкий ритм світового економічного життя спонукає Україну, яка поставила перед собою амбітні цілі – якомога швидше увійти до кола найбільш розвинених держав, – до динамічного руху. Тільки концептуальний і прагматичний підхід до вдосконалення інститутів державної служби та місцевого самоврядування, впровадження новітніх технологій та інноваційних підходів має забезпечити надійне підґрунтя для майбутніх успіхів нашої держави.

В Україні про “конфлікт інтересів” вперше було згадано в Загальних правилах поведінки державного службовця від 23 жовтня 2000 року. Згідно із положенням цього акта державний службовець повинен на вимогу заявляти про наявність чи відсутність у нього конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів впливає із ситуації, коли державний службовець має приватний інтерес, тобто переваги для нього або його родини, близьких родичів, друзів чи осіб та організацій, з якими він має або мав спільні ділові чи політичні інтереси, що впливає або може впливати на неупереджене та об'єктивне виконання службових обов'язків.

Також поняття «конфлікт інтересів» знаходиться в Законі України «Про запобігання корупції» та в першу чергу визначається наявністю у

держслужбовця приватного інтересу в сфері, в якій такий службовець виконує свої обов'язки.

Приватний інтерес у розумінні закону - це будь-який майновий або немайновий інтерес особи, в тому числі обумовлений особистими, сімейними, дружніми або іншими позаслужбовими відносинами з фізичними або юридичними особами, в тому числі ті, які виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях.

Закон України «Про запобігання корупції» розділяє конфлікт інтересів на два види:

- потенційний конфлікт інтересів на державній або муніципальній службі;

- реальний конфлікт інтересів.

У першому випадку, для його існування необхідна наявність у чиновника приватного інтересу в сфері, в якій він здійснює свої повноваження, і в якій може вплинути на об'єктивність і неупередженість прийняття ним рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Для існування ситуації реального конфлікту інтересів на держслужбі муніципальну службу, необхідна наявність протиріччя між приватним інтересом особи і її повноваженнями, яке впливає на неупередженість, об'єктивність прийняття рішень, або на вчинення/невчинення дій під час виконання вказаних повноважень.

Тобто потенційний і реальний конфлікт інтересів на державній службі відрізняються:

- по-перше, наявністю протиріччя між приватним інтересом, наприклад, інтересом родича держслужбовця, і інтересами служби;

- по-друге, таке протиріччя впливає на результати роботи такого службовця, в тому числі на прийняття конкретних рішень.

Таким чином при потенційному конфлікті інтересів, так само як і при реальному конфлікті інтересів, існує суперечність між приватним інтересом і службовими (представницькими) повноваженнями. Проте при потенційному конфлікті інтересів така суперечність може вплинути на об'єктивність прийняття рішення чи вчинення діяння лише в майбутньому при настанні певних обставин.

Згідно з вимогами Закону України «Про запобігання корупції», кожен публічний службовець зобов'язаний:

- 1) вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів;

- 2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника

- 3) не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів;

4) вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Аналізуючи зазначені положення закону про корупцію, слід акцентувати увагу на особливій важливості двох обов'язків: повідомлення керівника або визначений законом орган про конфлікт інтересів, а також не здійснювати дій і не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів.

Для чого необхідно пам'ятати про обов'язки по уникненню конфлікту інтересів, а також розрізняти поняття реального і потенційного конфлікту інтересів на держслужбі.

Слід пам'ятати, що різниця між поняттями реальний і потенційний конфлікт інтересів полягає в тому, що для встановлення факту реального конфлікту інтересів недостатньо констатувати існування приватного інтересу, який потенційно може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а слід безпосередньо встановити, що:

- по-перше, приватний інтерес є;
- по-друге, він суперечить службовим або представницьким повноваженням;
- по-третє, таке протиріччя не може впливати, а реально впливає на об'єктивність і неупередженість прийняття рішень чи вчинення дій.

Жодна країна світу не має імунітету проти негативних явищ, пов'язаних із конфліктом інтересів у діяльності державних службовців. Усі країни вдаються до певних дій, для того щоб запобігати та протидіяти ситуаціям конфлікту інтересів, і роблять це з різним ступенем успіху.

У європейській законодавчій практиці досить поширеною є запропонована у Рекомендаціях ОЕСР характеристика конфлікту інтересів як конфлікту між державними обов'язками та приватними інтересами державної посадової особи, в якому пов'язаний з приватними можливостями інтерес державної посадової особи може негативно впливати на виконання нею своїх посадових обов'язків і функцій.

Таке визначення конфлікту інтересів відображене у законах Латвії – про запобігання конфлікту інтересів у діяльності посадових осіб, Чехії – про конфлікт інтересів, Молдови – про конфлікт інтересів, Хорватії – про запобігання конфлікту інтересів під час здійснення публічно-владних повноважень.

Декларування майна, доходів та видатків публічних службовців є важливим інструментом, який допомагає запобігати корупції та підвищувати рівень прозорості й довіри громадян до публічної служби.

Сьогодні в понад 150 країнах діють вимоги щодо декларування статків чиновників, за даними Світового банку. Й Україна поміж них. В усіх цих країнах діють різні підходи, обмеження та зобов'язання щодо обов'язку посадовців оприлюднювати майнові декларації.

Основні можливі механізми, які спрямовані на запобігання виникненню конфлікту інтересів, що застосовуються в різних країнах, є:

Вид механізму	Країни, які застосовують
Обмеження щодо суміщення службової діяльності з іншими видами діяльності поширюється на осіб, що обіймають політичні посади (глава держави, члени парламенту, уряду), публічних службовців, суддів	Такі обмеження встановлено законодавством всіх європейських країн, у тому числі й України
Декларування особистих доходів	На європейських теренах відсутній єдиний підхід до визначення кола суб'єктів, які повинні подавати декларації про особисті доходи та сум доходів, що підлягають декларуванню. У Латвії обов'язок декларування особистих доходів покладається на всіх службовців. У Великобританії, наприклад, члени парламенту повинні декларувати лише ті доходи, які перевищують певну встановлену межу. У Польщі особисті доходи декларують лише особи, які обіймають політичні посади, а також особи, які обіймають виборні посади.
Декларування доходів і майна членів сім'ї	Практика обов'язкового подання декларацій про доходи і майно членами сім'ї службовця є більше винятком, ніж загальним правилом, і поширена лише у деяких державах, зокрема — 41 в Угорщині члени сім'ї (один з подружжя) особи, яка обіймає політичну посаду або посаду вищих категорій державних службовців, доходів не декларують, проте декларують майно. В Польщі (декларування майна і доходів членів сім'ї (одного з подружжя) особи, яка обіймає політичну посаду або місцеву виборну посаду).
Декларування подарунків	Як правило, вважається, що отримання посадовою особою подарунків є першим кроком на шляху до корупції. Саме тому в ряді держав Європи на законодавчому рівні передбачене обов'язкове декларування подарунків особами, що обіймають політичні посади, а в деяких країнах (Латвія) — всіма публічними службовцями. У Польщі обов'язковість декларування подарунків передбачена для осіб, які обіймають політичні посади, а також місцеві виборні посади, в Угорщині — для членів парламенту, у Великобританії, Іспанії та Німеччині — для членів уряду та осіб, які обіймають політичні посади. Члени британського парламенту зобов'язані декларувати подарунки, вартість яких перевищує 1% від їхньої заробітної плати, члени парламенту Німеччини — якщо вартість подарунка перевищує 5 000 євро, члени французького парламенту — будь-які подарунки незалежно від їхньої вартості.
Декларування майна	У Європі такий механізм запобігання виникненню конфліктів інтересів також не має уніфікованого застосування. Так, у Великобританії декларації про майно подаються членами парламенту у випадку, якщо вартість майна складає більш ніж 59 000 фунтів стерлінгів. У

	<p>Німеччині члени парламенту декларацій про майно не подають, у той час як державні службовці зобов'язані подати такі декларації перед призначенням на посаду для підтвердження відсутності боргів. Німецька практика в частині декларування майна службовцями є поширеною в багатьох країнах Східної Європи. У ряді інших західноєвропейських країн державні службовці навпаки звільняються від обов'язку декларування майна.</p>
<p>Декларування приватних інтересів, пов'язаних з контрактними зобов'язаннями</p>	<p>Також є поширеним явищем у Європі — передбачене в Португалії (декларування за 3 роки, що передують призначенню на політичну посаду), Іспанії 42 (декларування за 2 роки, що передують призначенню на політичну посаду або місцеву виборну посаду), Німеччині. У ряді європейських країн приватні інтереси повинні бути задекларовані лише у випадку, якщо вони можуть вплинути на виконання службових обов'язків (Великобританія, Італія, Латвія, Польща, Угорщина, Франція).</p>
<p>Декларування приватних інтересів у зв'язку з голосуванням та прийняттям рішень</p>	<p>Є поширеним насамперед у тих країнах, у яких декларуються інтереси, пов'язані з виконанням контрактних зобов'язань — в Португалії (за 3 роки, що передують призначенню на політичну посаду, є добровільним для місцевих виборних посадових осіб), Іспанії (за 2 роки до призначення), Німеччині (для місцевих виборних посадових осіб), Великобританії (у зв'язку з виникненням конфлікту інтересів; при цьому декларуються не лише власні інтереси, але й інтереси сім'ї та пов'язаних осіб), Угорщині (лише члени парламенту), Італії, Латвії, Польщі, Франції (у разі виникнення конфлікту інтересів).</p>
<p>Оприлюднення декларацій про інтереси, доходи та майно</p>	<p>Це передбачено законодавством деяких європейських держав — Польщі (для всіх місцевих виборних посадових осіб), Великобританії (декларації про подарунки особам, що обіймають політичні посади, а також декларації про інтереси членів парламенту є загальнодоступними), Іспанії (декларації про інтереси членів парламенту та місцевих виборних посадових осіб можуть бути отримані за запитом будь-якої зацікавленої особи), Латвії (всі декларації є загальнодоступними). Законодавство Франції та Угорщини оприлюднення декларацій не передбачає.</p>
<p>Обмеження на обіймання певних посад та заняття певними видами діяльності після припинення повноважень на посаді державного службовця також встановлене законодавством окремих європейських країн</p>	<p>Так, в Іспанії та Португалії протягом відповідно 2 та 3 років після припинення таких повноважень, особа, що обіймала політичну посаду, не має права працювати у приватній компанії, яка пов'язана контрактними, регуляторними зв'язками або через пряме 43 підпорядкування з органом, посаду в якому обіймала ця особа. Подібні обмеження для державних службовців встановлено і законодавством Італії, Польщі (1 рік, до того ж у разі звільнення з політичної посади, особа, що її обіймала повинна отримати офіційну згоду на працевлаштування у приватній компанії за місцем роботи), Франції (5 років) та Великобританії (2 роки.).</p>

<p>Заборона отримання подарунків або інших переваг</p>	<p>У Великобританії особа, що обіймає політичну посаду, не має права отримувати подарунки, вартість яких перевищує 140 фунтів, державні службовці та члени парламенту взагалі не мають права отримувати будь-які подарунки. В Іспанії та Німеччині подарунки не мають права отримувати державні службовці, у Франції — будь-які посадові особи, якщо отримання подарунку впливає на незалежність посадової особи. Обмеження на одержання подарунків практикуються також у Польщі (для осіб, що обіймають політичні або місцеві виборні посади), Угорщині (для членів парламенту).</p>
<p>Утримання від участі у прийнятті рішень. За таким принципом службовець не може здійснювати свої повноваження у випадку особистої зацікавленості у їх здійсненні. Якщо здійснення повноважень передбачає прийняття управлінського рішення шляхом голосування, посадова особа, що має особисту зацікавленість, не бере участі у голосуванні; у випадку необхідності вчинити певні дії — доручає їх вчинення неупередженій особі, яка не має особистого інтересу у вчиненні таких дій; у випадку проведення обговорень — не бере участі у їх проведенні; у випадку розгляду певних документів або отримання інформації — не бере участі у розгляді документів та не отримує відповідну інформацію</p>	<p>Особливо детально процедура запобігання виникненню конфлікту інтересів шляхом утримання від участі у прийнятті рішень визначена законодавством Іспанії, Франції та Німеччини.</p>
<p>Заборона суміщення службової діяльності з посадами в громадських організаціях та партіях</p>	<p>У багатьох країнах заборона суміщення службової діяльності з посадами або членством у партіях встановлена для суддів (практично у всіх європейських країнах) та державних службовців певних категорій (Польща, Великобританія, Угорщина). Основна мета встановлення таких обмежень — запобігання політизації судочинства та державної служби.</p>
<p>Передача корпоративних прав в управління компанії, продаж часток у статутному капіталі компанії</p>	<p>Ці механізми запобігання конфлікту інтересів передбачені законодавством Великобританії (щодо посадових осіб, які обіймають політичні посади), Франції, Іспанії та деяких інших країнах.</p>

Обмеження щодо володіння частками у статутному капіталі комерційних підприємств	Законодавством низки європейських держав (Великобританії, Іспанії, Латвії, Португалії, Франції) встановлено обмеження щодо володіння частками у статутному капіталі комерційних підприємств, які виступають постачальниками робіт, товарів та послуг для відповідного органу влади або перебувають під його контролем чи прямим підпорядкуванням. У Польщі місцеві виборні посадові особи взагалі не можуть бути власниками часток у статутному капіталі будь-яких приватних підприємств.
---	---

У європейських країнах політика врегулювання конфлікту інтересів на державній службі в основному розглядається у якості складової загальної політики протидії корупції, часто саме на спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції покладаються функції із запобігання конфлікту інтересів.

Отже, конфлікт інтересів – це ситуація, за якої особиста заінтересованість публічного службовця може вплинути на об'єктивність виконання ним службових повноважень, за якої існує можливість виникнення протиріччя між особистим інтересом публічного службовця і публічними, що може поставити під сумнів справедливість прийнятого рішення чи вчинення публічним службовцем інших дій.

З конфліктом інтересів досить тісно пов'язані такі негативні явища, як зловживання службовим становищем, фаворитизм, непотизм (кумівство) і корупція, що розвивається на їх основі.

Поступаючи на публічну службу, особа має підпорядковувати свій приватний інтерес публічному інтересу. Вона повинна бути готова поступитися приватними інтересами на користь публічних, оскільки це зумовлено метою і завданнями публічної служби загалом.

З метою уникнення конфлікту слід змінювати підходи щодо відповідних ситуацій, шукати найбільш оптимальні варіанти в організації роботи відповідного органу, щоб не допустити впливу приватного інтересу публічного службовця на обґрунтованість і добросовісність прийнятого ним рішення чи вчиненої дії.

Список використаних джерел

1. Антикоруційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні: навч. посіб. / [І. С. Бондар, В. Г. Горник, С. О. Кравченко та ін.]. К.: Ліра-К, 2016. 192 с.

2. Анна Титко, канд. юрид. наук, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ. Міжнародно-правовий аспект декларування активів та приватних інтересів. 03.2019. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/37.pdf>.

3. Гришук М. Політика України у сфері запобігання і подолання корупції: проблемні аспекти та перспективи удосконалення. Актуальні

проблеми правознавства. № 2. 2021. URL:
<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42680/1/Грищук.pdf>.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII (чинна редакція з 09.12.2023 року). URL:
https://ips.ligazakon.net/document/T14_1700.

5. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII (чинна редакція з 31.03.2023 року). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

6. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. 889-VIII (чинна редакція з 01.01.2024 року). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування
України

ІНІ неперервної освіти і туризму
Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти»

ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

«Наукові здобутки студентської та учнівської молоді
з реалізації Плану відновлення України»

м. Київ, 13 березня 2024 року

УДК 37:001:338.245-043.96

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради ННІ неперервної освіти і туризму
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 10 від 21 березня 2024 р.).*

Наукові здобутки студентської та учнівської молоді з реалізації Плану відновлення України: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13 березня 2024 р. / за заг. ред. І.С. Гриценка, І.М. Грищенко, Л.П. Горбатої. Київ : РВВ НУБіП України, 2024. 163 с.

ISBN 978-617-8351-98-4

Організатори конференції: ННІ неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України, Студентська організація НУБіП України, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, Маріупольський державний університет, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, Державний торговельно-економічний університет, Херсонський державний аграрно-економічний університет, Державний біотехнологічний університет, ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», Інженерно-будівельний інститут Одеської державної академії будівництва та архітектури, Боярський академічний ліцей «Лідер» Боярської міської ради Фастівського району Київської області, Дніпровський ліцей №97 Дніпровської міської ради, Ірпінський ліцей №1 Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області, Ірпінський гуманітарний ліцей «Лінгвіст» імені Заріфи Алієвої Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області, Коцюбинський ліцей №2 Коцюбинської селищної ради Бучанського району Київської області, Нижчедубечанський ліцей Пірнівської сільської ради Вишгородського району Київської області, Опорний заклад освіти Богуславського академічного ліцею №1 Богуславської міської ради Київської області, Петрівський ліцей Петрівської сільської ради Вишгородського району Київської області.

Конференція проводиться з метою посилення профорієнтаційної роботи із залучення активної шкільної молоді до навчання в НУБіП України, посилення наукової складової підготовки студентів освітніх ступенів «Бакалавр» і «Магістр», та оприлюднення результатів їх дослідницької роботи, підвищення ефективності та якості наукових досліджень, обміну досвідом та представлення результатів науково-дослідної діяльності, обговорення дискусійних питань і визначення пріоритетних аспектів подальшого розвитку науки.

Організаційний комітет: Гриценко І.С., Грищенко І.М., Горбата Л.П., Олійник В.В., Мельниченко С.В., Євсюкова О.В., Семенченко Ф.Г., Витвицька О.Д., Приліпко С.М., Сизон В.Г.

Збірник наукових праць укладено за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наукові здобутки студентської та учнівської молоді з реалізації Плану відновлення України», яку підготували і провели кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва й кафедра готельно-ресторанної справи та туризму ННІ неперервної освіти і туризму НУБіП України, 13 березня 2024 року.

Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції і охоплює основні напрямки Плану відновлення України.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, посадових осіб органів публічної влади, теоретиків і практиків, студентів та учнів, усіх зацікавлених у реалізації Плану відновлення України.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори. Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.